

A Balaton mindig szép. Télen, tudjuk, egy egészen más arcát mutatja. December végén, még csak az igazi tél előfutáraként érkezett a metsző szél, a hideg idő. A Balatonszemesei mólón egy sajátosan gyönyörű balatoni naplementében volt részünk. Magányos volt a kikötő, a csónakok, a nagyobb hajók a parton alszanak most is, a kikötő csendes volt és békés.

Balatonszemesei **Latinovits Zoltán** színészi pályáját nevével hozta. Itt élt az édesanyja a negyvenes évek végétől haláláig és sok évet töltöttek vele fiaival. **Latinovits Oszkár**ral kötött házasságából származó Zoltán fia, és **dr. Frenreisz István**nal kötött második házasságából született később szintén ismertté vált fia, **(Bujtor) István és Károly**. Boldog zajos, igazi vízparti balatoni nyarak voltak az övék.

Az édesanyja **Gundel lány**, a nagyhírű vendéglősdinaszta tagja. **Latinovits Zoltán** nagyapja, **Gundel Károly** éttermében, „éppen Krúdy Gyula bácsi asztala fölött” jött a világra 1931. szeptember 9-én. 45 évvel később tragikus körülmények között halt meg. Baleset vagy öngyilkosság történt, találgatják ma is. Ám abban mindenki egyetért, **Latinovits Zoltán**nal, a magyar színjátszás egyik legnagyobb egyéniségét veszítettük el.

Latinovits Zoltán indulatos, saját útját járó, igazságkereső művészművész volt. Lépteit a hatalom emberei gyanakodva figyelték és figyeltették. Rendkívüli tehetségét nem tagadhatták, de kiteljesedését nem tették lehetővé.

Baleset vagy öngyilkosság Szemesen?

Este sétálni indult az állomás felé. **Ruttkai Éva** szerint fel akart ugrani a lassító vonatra, ahogy gyerekkorában tette, de elvétette, és a kerekek alá esett.

Részlet **Szigethy Gábor** — **Ruttkai Éva** veje — irodalomtörténész írásából.

Gondolkodott, tervezett, álmodozott. Tevékeny volt, tervei voltak.

(Balatonszemesei aznap — 1976. június 4. **Latinovits Zoltán** Balatonszemesei pihent.)

Balatonszemesei aznap borús az idő. **Latinovits Zoltán** nyugtalanul látogatott, jött-ment, fecsegett. Aztán nagyokat hallgatott. Délután levelet írt **Cserhalmi Györgynek**. „A depressio vagy vélt depressio ellüstölt, teljesen elpuhított. Tegnap még a fél napot ágyban töltöttem...” - kezdi levelét, de a következő mondatban fordul: „Ma végre nekiláttam a jogászának, favágásnak. Ezért ma jobban érzem magam. Most már mindennap 3x megcsinálom a gyakorlatokat.”

Ebéd után lepihent. Édesanyja egy gyerekkorúat festegetett. **Dajka Margit**nak úgy mesélte: fia jött-ment a házban, nézte őt, mit csinál, aztán sé-

Téli Balaton

tálni indult. Utolsó szavai: „Hát érdekes?”

Hét óra múlt, amikor kilépett a házból.

A mentőket 1944-kor riasztották, a rendőrségre 1955-kor érkezett telefonhívás. A MÁV Vezérgazgatóságára — egy akkor ott dolgozó hölgytől kaptam meg két éve a távirat eredeti példányát: 1976. június 4-én éjszaka szolgálatban volt, azóta őrizgette a

magát és szörnnyethalt. Nem túlzás, ha azt mondom, hogy gyászolja mindenki, aki a színpadon látta és rádióhallgatja.”

El sem temették még a Színészkirályt, s már kerekedik a legenda.

Június 8-án, kedden Szemesen eltemetik **Latinovits Zoltán**at, másnap egy séges kommuniké olvasható minden napilapban.

„**Latinovits Zoltán**, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze — végső kívánságának és a család kérésének megfelelően — június 8-án a család lakóhelyén, Balatonszemesei, nagy részvét mellett eltemették.”

Végső kívánságának?!

Ebben a pillanatban, amikor hivatalosan csak annyit lehet tudni, hogy **Latinovits Zoltán** „véget vetett életének”, mit jelent, az olvasók számára mit jelent ez a két szó? Igaz, a magyar szellemi és társadalmi élet iratlan szabálya, hogy az öngyilkosságot „tragikus hirtelenséggel” jelölik a sajtóban. És igaz, hogy ezt a két szót nem írták le a magyar sajtóban.

Ruttkai Éva így fogalmazott: „...a házuktól a Balatonhoz a síneken keresztül vezet az út. Egy kereplőn kell keresztülmenni. Közel van az állomáshoz, itt mindig lassít a vonat, gyerekkorában, többször elmesélte, mindig itt várták a járatot, a lassításkor felugrottak, és úgy mentek el az állomásig, ha arra volt dolguk. Ahogy én rekonstruálom az esetet: eljött otthonról, sétálni indult a Balaton felé. És akkor jött egy vonat, lassított, benne felsejlett valami gyerekkori emlék, benne volt az a bizonyos gyógyszer, amitől fel volt pörögve, nem érezte a veszélyt, képessége korlátait, és úgy, mint évtizedekkel korábban, megpróbált felugrani rá... és elvétette az ugrást... Hisz nem is elől, hanem a harmadik vagy negyedik kocsi gázolta el. Nem a mozdony. Talán ez azt bizonyítja, hogy ugrani akart. Nem tudom...”

Ruttkai Éva soha nem hitte el, hogy **Latinovits Zoltán** öngyilkos lett.

Rendőrségi jelentés, kelt június 4-én az esti órákban: „Mivel az öngyilkosságával kapcsolatban kijelentést soha nem tett, így édesanyja véleménye szerint az a korábbi és a jelenleg is fent álló betegségével függ össze.” **Latinovits Zoltán** édesanyja, „**Tinka néni** mindvégig vallja, hogy legidősebb fia nem lett öngyilkos, nem vetette magát a vonat kerekei alá. Baleset történt. Gondolataiba mélyedve ballagott a sínek mentén, amikor a sorompó előtt elcsapta a szerelvény.”

Szerető édesanyja, szerelmes asszony:

szent joguk, hogy elfogultak legyeknek.

De a fizika legelemibb törvényeit figyelembe véve végiggondolta valaki: miképpen lehetséges, hogy valaki a vonat elé veti magát, és a gázolás pillanatában a homlokán sérül meg, és a „jobb lábszár alsó harmadán a gázolásos sérülés következtében a lábszár csonkolódik?”

A mozdonyvezető vallomása szerint olyan 65 km-es sebességgel vezette a vonatot **Bszemes** előtt, ahol a sínek mellett valami sövény volt és ő azonnal látta, hogy valaki onnan a sövényből kidugja a fejét. Ekkor kb. 45 méterre lehetett az embertől, de aki onnan hirtelen kiugrott a bokrok közül és „széttárt karral rohant a mozdony felé...” — a mozdonyvezető elmondása szerint. De hiába fékezett, elütötte. Amikor a vonat megállt, akkor megtalálták a vonat vonóhorga a mellkasát átszúrta, a homloka és egyik lábfeje sérült, vérzett, amit a mentőorvos állapított meg. Túl sok a gyanús és zavaros elem ebben a mesében.

Istenem, micsoda összevisszaság. Sose fogjuk megtudni, hiszen **Latinovits** a különleges tehetségű színész, magával vitte az igazságot, csak a tény maradt meg nekünk. A múzeum, azaz emlékszoba Balatonszemesei, és a valamikori ház, amelyet a mára egyetlen élő testvér **Frenreisz Károly** felújított és kissé átépített.

No és maradtak a gyufaszálak. **Ruttkai Éva** 1976. június 4-től mindennap meggyújtott egy gyufaszálat, majd elfújta: 10 éven át, 1986. szeptember 27-én bekövetkezett haláláig gyűlte a kormos gyufaszálak egy üvegkehelyben.

Engem mindig megfognak a történetek, a hely, így mindenáron látni akartam a házat ahonnan elindult arra a bizonytalan, de a végét tekintve bizonyosan tragikus útjára. Látni akartam, az utat, amin végiment. Érezni, ahogy ő, látni, ahogy ő? Ennyi év után? Télen, metsző szélben, felfagyott havas úton, idézni azt a nyarat? Talán igen.

Előző nap találkoztam **Aranka** néniel egy nyolcvanas évek végén járó néniel, aki mindenről tudott és persze mindenkit ismert. „Hozzám, küldte fel friss parizerért a **Tinka Zolit** mindig, pedig a másik bolt közelebb volt hozzájuk.” **Aranka néni** mondta meg az utca nevét. de hol az utca?

Aznap a mólóig jutottam, hiába ke-restem az utcát. Már esteledett, csípős, metsző szél fújt, rettentően csúszott a lefagyott félig havas út, és a mólón egy

idős férfi végre megmutatta forduljak jobbra, majd balra és még egyszer jobbra. Ott lesz a régi, a partközeli a nagy tölgyekkel szegélyezett utca. A házszámot tudtam. Rohantam. Este, kihalt balatoni utca, sehol egy lélek — vagy mégis? — , ahogy a bevilágított utcát megtaláltam még erősebben szedtem a lábam. Másnap, napközben könnyebb lett volna, de én akkor akartam. Ott lenni, megnézni, megérezni. Megzavartam. Egy nyugalmat, egy békét, vagy éppen az ebben az utcában érezhető örök békétlenséget, örök nyugtalanságot. Nem messze a ház előtt hatalmasat estem. Feküdtem a földön fejem koppant, derekam nyek-kent, alig bírtam feltápászkodni és bocsánatot kértem. Hogy idejöttem erővel, kíváncsiságból, hogy lássam, amit úgysem lehet.

Akkor megfogadtam megírom, megmutatom mégis. Hogy Balatonszemesei messze sem felejtsek el ki volt **Latinovits Zoltán**, hogy volt egy szemesei kis ház, ahol boldog volt, és igen, ezen az úton ment ő a sínek felé a gondolataival. A száguldó gondolatait elkapta egy száguldó vonat, talán ő maga is csodálkozott az utolsó pillanatban, hogy történhet ez meg vele... Övé a titok.

Megnéztem az emlékszobát, a gyönyörű férfi képeit, a sodoródó élet-pályát, a meg nem értések és szüntelen művészi hadakozásainak nyomát az arcán, az íróasztalát. Elmentem a sírházhoz, ahol nem messze tőle nyugszik száz évet megélt édesanyja és az öccse **Bujtor István** is.

Nyugodj békében színészkirály remélem hazaértél!

Sírján a számtalan nemzeti színű szalag egyikén a felirat: Elmentem.... Gyalog a mennyországba.. megnyugodni...

Kovács Hédi

